

'De toekomst is te belangrijk om over te laten aan experts'

 De Morgen - 27 Apr. 2017
Pagina 18

Hoe ziet de wereld er uit binnen pakweg vijftig jaar? Het vernieuwde M HKA nodigt internationale futurologen en kunstenaars uit om allerlei scenario's te bedenken. Is de totale instorting wel zo erg als het klinkt?

Stel je voor dat iedereen in de supermarkt een andere prijs betaalt voor een doos melk, afhankelijk van zijn of haar consumentenprofiel. Hoe groot is je ecologische voetafdruk? En ben je lid van een ngo? Zo ja, dan betaalt u minder.

Het is een toekomst die Mei-Mei Song, een futurologe uit Taiwan, voorstelt in het M HKA. Ze toont ook een affiche voor een holografische band die zijn wereldtournee in één uur afwerkt wegens overal tegelijk zichtbaar, en de autobiografie van een moedige robot uit 2027 die "alle obstakels en stereotypen heeft overwonnen" en zich heeft opgewerkt tot een populaire spirituele leider.

Is dit hoe de toekomst er zal uitzien? Misschien wel, oppert Een tijdelijk toekomsteninstituut, een groots opgezette expositie waarin kunstenaars en wereldberoemde futurologen in het pas verbouwde M HKA de ruimte krijgen om vooruit te blikken.

"Wij voorspellen de toekomst niet, want dat is onzin", meldt doctor Maya Van Leemput (Erasmushogeschool Brussel), de toekomstonderzoeker die mee deze tentoonstelling cureert. "Wij denken wel na over mogelijke scenario's: welke toekomst zijn mogelijk, waarschijnlijk en gewenst?"

De wanden van de eerste verdieping van het museum bieden een spectaculaire kleurenexplosie, veroorzaakt door Alexander Lee, een kunstenaar uit Frans-Polynesië die er twee maanden werk aan had. Zijn kleuren en patronen leiden de toeschouwer doorheen de vier grote thema's die hier worden onderzocht: transformatie, discipline, voortgezette groei en instorting. Van Leemput: "Binnen het toekomstonderzoek is er een stroming die stelt dat elk toekomstmodel te herleiden is tot een van die beelden, of een combinatie ervan."

Is 'ineenstorting' wel zo dramatisch als het klinkt, zo vragen futurologen zich dan af. "Want sommige mensen zullen maar wat blij zijn als België als land in elkaar stort. En wat slecht is voor ons, is misschien goed voor iemand anders", legt Van Leemput uit. Kan transformatie trouwens meer zijn dan enkel technologische vernieuwing? En wie weet eigenlijk waar we dan zullen uitkomen?

Zo bekijken hier per thema een futuroloog en twee kunstenaars een aantal toekomstbeelden. Het ecologische prijssysteem van Mei-Mei Song bijvoorbeeld, hoort bij het gedisciplineerde toekomstbeeld, of het idee dat je met allerlei regels probeert de totale instorting te vermijden.

De Zweedse kunstenaar Miriam Bäckström flankert Song met vier grote tapijten. Ze nam daarvoor foto's van banaal textiel en heeft die opgeblazen tot op een microscopisch niveau. Van die beelden maakte Bäckström tapijten met patronen die doen denken aan de kosmos. "De discipline zit hier in het proces", vertelt Van Leemput.

De Australische onderzoeker Stuart Candy (School of the Art Institute of Chicago) schetst dan weer een grimmige, transformerende toekomst met zijn NaturePod. Wat dat precies is, mogen we niet verklappen, maar vrolijk wordt u er niet van.

Trendwatcher

De combinatie van wetenschap en kunst werkt wonderwel, vindt Van Leemput: "Onze discipline stoelt op verbeelding en uitwisseling. Net als kunstenaars denken we na over dingen die je niet kunt vastpakken. Het verschil ligt in het feit dat futurologen methodisch en systematisch te werk gaan door opkomende thema's en drijvende krachten te identificeren. Kunstenaars zijn vrijer. Maar de toekomst is te belangrijk om aan experts over te laten: we hebben mensen nodig die meedenken en uiten hoe ze daar tegenover staan."

Half juni strijken futurologen van over de hele wereld hier ook neer voor de internationale toekomstconferentie Design, Develop, Transform. Een primeur in ons land, waar futurologie eigenlijk nauwelijks bestaat. "In het buitenland bestaan grote, gerenommeerde onderzoeksinstellingen die aan toekomstonderzoek doen, maar wij lopen gigantisch achter."

Een tip: noem een futuroloog nooit trendwachtter. Die laatste kijkt naar wat er vandaag beweegt en trekt daar allerlei conclusies uit. Maar een futuroloog kijkt naar de verre horizon en denkt nu al aan pakweg 2037. Waar dat precies goed voor is? Nadenken over de lange termijn bepaalt hoe we ons in het heden oriënteren en in welke richting onze neus wijst.

Van Leemput geeft het voorbeeld van een vrijetijdsorganisatie die een futuroloog onder de arm nam. Die ging mee op uitstap en stelde de mensen vragen over later. Dat we tegenwoordig onze vakanties online regelen was daarbij niet interessant, want dat gaat over het nu.

Wel: wat betekent vrije tijd over dertig jaar? Wat vinden we tegen dan belangrijk en hoe zullen we ons bijvoorbeeld verplaatsen? Uit de scenario's die de klanten schetsten, werden vier grote verhalen gedistilleerd, zoals de behoefte om offline te reizen.

"Verschillende toekomstmodellen werden geschetst, waaruit je het meest wenselijke scenario kiest. En dan werk je een strategie uit", stelt Van Leemput. "Zo kijk je verder dan het doorsnee actieplan van het komende jaar. Het is een andere manier van denken."

Een tijdelijk toekomsteninstituut, 28/4 tot 17/9, M HKA, Antwerpen, muhka.be

